

ment de vinya'; si bé també les fulles de les hortalisses —els horts— i els olivars, de què parlen els docs. de 1153 i 1183, hi contribuirien. L'adj. *pampineus* és clàssic: les *pampineae vites* fan gran paper en les Geòrgiques de Virgili i en Ovidi, *pampineā umbrā* 'a l'ombra d'una parra' Virg.; *pampinosus* 'coronat de pàmpols' Columel·la i Plini.

PAMPÍNĒUM va donar normalment *pampiño* en fonètica mossàrab, en pron. arabitzant *pāmpiño* o *pāmpiyn*, amb arabització progressiva on la forma *Pampino* que registren els docs, antics; i *Pempin* preponderant la pron. *ā* de l'àrab; en fi, aviat tingué curs la variant *Pimpí* assimilada, segons el vulgarisme català que ens fa pron. familiarment *istíju* en lloc d'*æstiu*, *istil* = *estil*, *enquibir*, *esquifit* < *encabir*, *escafit*, que té gran extensió en NLL com *Corsaví*, *Corbassill*, pron. *kursibí*, *kursibiŷ* (V. els art.).

Pampí, V. *Pempí* a l'art. *Pampa*

PAN

Nom de lloc (Coll *Pan*, Roc o Costa del *Pan*), amb les variants *Pany*, *Pano*, PÀNDOLS; i els derivats *Panar*, *Pandot*, *Panadisses* etc.

El nom *Coll Pan*. El *Pan* està molt repetit a les nostres muntanyes, del Pirineu en avall; i, en la forma del cat. comú, o en aquelles variants, en trobaríem encara més casos que els que indicarem, com exs. destacats, a continuació. Prové de l'adj. llatí PANDUS, -A, -UM, 'torçat, corbat, bombat', cf. *pandare* 'encorbar'; sobre el qual veg. *DECat.* VI, 221, *DECH* s. v. *pando*, i els diccs. llatins (Walde-H., i Ernout-M.).

Ja trobem Coll *Pan(dul)* en el nostre baix llatí arcaic: a. 857: relatiu a la Ribagorçana: «in villa *Orriense* [‘Orrit’, entre Areny i Soperia], in loco ubi dicitur *Colu pandum*» (Abadal, *P. i R.*, n. 53).

2) *Coll Pan* a l'alta Cerdanya: s'hi passa per anar de l'Estany de Pradella a Font-romeu, i marca l'aigua-partió entre la ribera d'Odelló, i el *Mesclant-d'Aigües* (1934, exc. 172).

3) Entre Lluçanès i Ripollès: *Coll Pan*, en doc. de 1026, prop de Cosp, te. St. J. de Frontanyà (SerraV. *PinósM.*, III, 97).

4) A l'alta vall de Camprodon, *Coll Pán* en un serret derivat al S. de la serra partionera amb el Vallespir: travessat pel camí que puja d'Espinabell al Coll de Siern: recordo haver-ho oït en les 2 vars. *koŷpán* i *k. pān* (1930, exc. 147).

5) En la forma *Pany*, que és una var. secundària (analògica de la vacil·lació *Aleman / Alemany*, *cabana / cabanya*), en els mots en -NN, tal com en els NLL *Gombrèn / Gombreny*, GUMESIND, *Giyclaren(y)*, *Fussiman(ya)*, (ETC. I, 5-37). Així: *Coll Pany*, justament

en te. de Gombrèn, pujant cap a Mataplana i Mogrony (LL. 163).

6) Serra del *pān*, al Berg., te. Brocà (ib. p. 63). 6b) Roques del *Pany*, ross. te. Illa de Tet, en el camí de Casanoves (XXVII, 17.19). 6c) Cova del *Pany*, en el Penedès, entre Torrelles de Foix i Pontons, on s'han fet troballes prehistòriques (A.I.E.C. VIII, 19).

En altres variants fonètiques secundàries, princt. -m, deguda com la variant 5/6, al fet que en català són menys corrents els mots en -n que els en -m o -ny, i en els plurals, molts parlars locals pronuncien -ns els mots en -ny i en -m: fet sistemàtic en ross. i mall.

7) Costa del *Pam* en doc. de 1399 prop de Flaçà de Conflent (*IncuLC*). 7b) La Roca'l *Pam*, Vilafranca del Mae., damunt el Mas de Llobet (XIX, 51.17 i ja en el cadastre). 7c) La Vinya *Pams*, te. St. Genís de Fontanes (XXV, 9.16); d'on el cogn. ross. *Pams* (p. ex. del respectat polític ross. *Pams* que féu important paper en el Parlament i cercles 20 governatius parisencs, en els anys 1920).

8) I amb una reducció com la de *rodó* < *rodón* ROTUNDUS: *Coll Pa* a Andorra, prop de Tramesaigües (LL q 98).

Hi hagué també una variant pre-catalana pallaressa amb la o de PANDU conservada a la Vall Ferrera: Plannell i collada del *pāno*, dalt de la serra que parteix entre els te. d'Araós i d'Ainet de Besan (XXI, 178); probt. idèntic a la *collada del Pano*, que *Spill* de Cbo. (a. 1518) situa aproximadament en te. de Ferrera (p^a 51v.).

Més sobre *Pan* i variants, provinents de PANDUS, en el meu estudi sobre Cardós i Vall Ferrera (*BDC* XXIII, 301: d'on ho recull *AlcM*), així com en *ETC* I, 36, diverses notes del *DECat.* (s. v. *ban*, *fendí*, *penjar*, *terc*) i princt. en l'article *panar* de l'obra VI, 218-222 on ho estenc a les altres llengües veïnes (cast. etc.) i als derivats, que han deixat en català i en les altres.

Particularment deixà força descendència en mossàrab: i en els NLL i mots residuals d'aquesta zona; aquí amb conservació de la -D- del grup -ND- com era normal en fon. mossàrab: i com que l'àrab canviava sovint la -D- romànica, (per ultracorrecció de la *d* fricativa catalana), en la seva emfàtica *t* cons. sonora però «fortis», en tornar als catalans, s'esdevingué en part que l'oïssim com una *t*: així a la ciutat de Morella, una de les quatre torres de la muralla, prengué aquest nom, i encara és coneguda per la *Torre del Panto*, o «del Públich» (segons l'opuscle de Mn. Milian, sobre la *Ciutat de Morella*, 177.22), per tal com era la que marcava un dels angles més abombats de la muralla; altrament, notem que la torre adjacent és la de *Carraixet*, CARICETUM 'carritxar' on hi ha també tractament mossàrab de C^o.